

Moramo i u svom apostolatu biti realisti. Moramo se obazirati više na većinu nego na manjinu. Za manjinu je individualna pas-tva, za većinu kolektivna.

Ne znamo, kako druga svećenička braća na to gledaju. Sto se nas tiče, mi smo, da i u propovijedanju i u štampi ostanemo na terenu pastoralnog realizma na terenu apostolskog samopuzdanja i neposrednosti. Propovijedajmo popularizirajmo svoga Krista i nje-govo Evanđelje! Propovijedajmo ga autentično i auktoritativno, ali, dakako, i inteligentno, i psihološki uvjerljivo!

I.

ZAJEDNIČKI OBRASCI Zašto i opet odstupanje?

Sigurno se je svaki ozbiljan svećenik iskreno razveselio, kad je čuo da su naši Biskupi, na svojim konferencijama 21. IX 1961., redigirali zajednički tekst molitava i istina. Čekali smo, istina, malo predugo, dok se je konačno dala tiskati knjižica tih zajedničkih obrazaca. Bilo je to lani u školskim ferijama.

Još je mnogo jače osjetio svrsishodnost tih zajedničkih obra-zaca onaj, koji je boravio u raznim krajevima hrvatskoga govora i čuo tu nemoguću raznolikost molitvenih obrazaca unutar našeg malog hrvatskog naroda. Luksuz, kojega svi sigurno ne priuštaju ni veliki narodi Evrope. A onda one razne nemoguće prastare ri-ječi i arhaični gramatički oblici, kojima katkada ne bi znao dati pravo značenje ili označiti gramatički oblik ni sam svećenik, koji tako moli, a pogotovu ne obični vjernik. Danas je mnogo veća fluk-tuacija ljudi negoli prije prošlog rata, pa su zato mnogo češći slu-čajevi čuđenja kod vjernika, kad čuju izgovaranje tih starih obra-zaca i iz ustiju mladih svećenika. Znaju tada pitati, ne bez raz-loga: Pa da li je taj svećenik svršio srednju školu? Pozna li svoj hrvatski jezik? Pogotovu smetaju te stvari naobraženim vjerni-cima.

Ugodno se osjeća jedna novina u litanijama: Još nedavno smo imali i u »Kruhu nebeskom«, koji sigurno svi smatramo poslužbe-nim molitvenikom: »smiluj se nama« — dulji oblik lične zamje-nice nije bio ovdje nikako u skladu s duhom hrvatskog jezika. U »Molitvama i istinama« konačno je ušao jedino ispravan oblik i poredak riječi: »smiluj nam se«. Prema ovome je konačno ta stvar ispravljena u svim litanijama posljednjeg izdanja »Kruha nebes-kog« od g. 1963.

Ali baš zato žalimo, što se je potkrala jedna ili druga stvar i u »Molitve istine«, koja nije baš u duhu hrvatskoga jezika. Imam pred sobom onaj veći format, umnožen ciklostalom:

Str. 9., u »Molitvi za pokojne«: »svjetlila im«; str. 39., u »Is-povijedam se«: »rječju«; str. 41., u misnom »Vjeronanju«: »svjetlo svjetla« — U sva tri slučaja treba dulji oblik »ije« mjesto »je«, dakle: svjetlila im, riječju, svijetlo od svijetla.

Str. 9., u molitvi »Na početku sv. ispovijedi«: »ispovijedio« (»ispovijedila«); str. 45., u molitvi sv. Mihovilu arkandelu: »zapo-vijedi« — U oba slučaja treba kraći oblik »je« mjesto »ije« dakle: ispovjedio (ispovjedila), zapovjedi.

Str. 8., u »Molitvi Anđelu čuvaru«: »nočas« — treba nočas.

Str. 7., u »Anđeo Gospodnji«: »riječ« mora biti napisana s velikim početnim slovom, dakle: Riječ.

Str. 16., u »apostolskom vjerovanju«: »uzašao nad nebesa« — Treba da bude: uzašao na nebesa.

Str. 15., u molitvi posve dolje: izostavljene su dvije kratke rečenice, pa treba da bude: »ugledamo se u ono, što sadržavaju, a postignemo ono, što obećavaju«.

Izgleda, da su u knjižici »Molitve i istine« dosljedno radi obzajedno. Dr Boranić u svom »Pravopisu« (imamo pred sobom izdanje od 1921. i dobri poznavaoči hrvatskog jezika, još davno prije rata razlikovali samostalni prezent negativnog oblika glagola »htjeti« i negativni oblik prezenta glagola »htjeti« kao pomoćni glagol za tvorbu futura, pa su u prvom slučaju pisali »neću«, a u drugom »ne ću«. Izgleda, da je to više u skladu s logikom gramatičkih oblika.

Izgleda, da se u knjižici »Molitve i istine« dosljedno radi oblik »jedanput« — trebalo bi da bude »jedamput«.

Molitva sv. Mihovilu arkandelu poslije sv. Mise prestilizirana je tako, da se — u duhu hrvatskog jezika — glagol stavlja na prvo moguće mjesto. Šteta, da to nije dosljedno provedeno u svim molitvama; tako, na pr. u molitvi iza »Anđeo Gospodnji«. Izgleda, da bi tako trebalo reći i: »I svijetlila im svjetlost vječna.« (str. 9.). Trebalo bi onda to provesti i kod zaziva krunice. Slično bi trebalo postupiti i u dalmatinskom načinu moljenja krunice. Ne: »U prvom otajstvu radosnom razmišljat ćemo...«, nego: »U prvom ćemo radosnom otajstvu razmišljati...«; a tako i kod svih slijedećih otajstava.

Str. 45., u molitvi sv. Mihovilu arkandelu, malo je neobično, da je prije rečenice: »A ti, vođo...« točka — bilo bi, izgleda, zgodnije, da je mjesto točke stavljen zarez. Imam pred sobom karton s latinskim i hrvatskim tekstom molitve iza sv. Mise: u latinskom je tekstu na dotičnom mjestu dvotočka (:) — vrlo vjerojatno prema originalu.

Nisam spomenuo sve, već samo no, što sam zamijetio slučajno ili pri letimičnu pregledu. Sigurno nisu sve, što je gore spomenuto, tiskarske pogreške. Ali se vrlo vjerojatno na mnogim mjestima radi samo o tiskarskim pogreškama; ali baš zato, što se tako rado potkradu pogreške pri tiskanju, mora se za korektora pri tiskanju takvih tekstova uvijek uzeti čovjek nadasve savjestan i, koji dobro pozna jezik.

Razveselili smo se svi, da je u molitvene obrasce i u formulirane istine uneseno disciplinirano jedinstvo, kad se to nije moglo uvести na bazi dobrovoljnosti. Očekivali smo, da će s tiskanjem tih obrazaca biti nametnuta i obligacija, da se **odmah** tako mole i uče te molitve i istine. Međutim su naši Biskupi — sigurno: da bude sto lakši teret dužnosti — samo naglasili, da se nikome ne će dati Imprimatur za molitvenike i priručnike za kršćanski nauk, dok auktor ne uskladi molitve i istine prema propisanu tekstu. A evo, iz radoznalosti zavirismo u najnovije izdanje »Kruha nebeskog« i »Božjeg miljenika«, i već naidosmo na odstupanje.

U obrascima molitava i istina, kako su ih formirali naši Biskupi, nalazimo i u »Ispovijedam se« i u zadnjoj molitvi iza sv. Mise ime arkandela u obliku »Mihael«, a posljednje izdanje »Kruha ne-

beskog« uzima kao ime tog arkandela oblik »Mihovil«. Istina, kao da ljepše zvuči »Mihovil«, nego »Mihael«, a i dosta je raširen u puku taj oblik. Ali naši su se Biskupi na zajedničkim konferencijama odlučili za oblik »Mihael« i propisali ga, pa ga je svakako tako trebalo prenijeti i u molitvenike. Sigurno su Biskupi, baš radi značenja imena toga arkandela (onaj svršetak »el« — kao i u imenu drugog velikog arkandela: Rafael, odlučili za originalan oblik. Jedinstvo je mnogo važnije negoli čistunstvo, blagoglasje, veća raširenost nekog oblika izvjesne riječi itd.

Isto tako ima »Kruh nebeski« iza Opće ispovijedi kod Misnih molitava i »Oproštenje, odrešenje...«, dok su Biskupi za zbornu sv. Misu taj »Oproštenje...« izostavili.

Ali je mnogo opsežnije odstupanje u molitveniku »Božji miljenik«, II. izdanje, Dubrovnik 1963. Nećemo biti odveć konkretni, jer je tih odstupanja jako mnogo; uglavnom ćemo samo nabrojati naslove obrazaca, koji se ne podudaraju s biskupskim odredbama.

Str. 75. — 81., »Sv. Ružarij«: ne slaže se u mnogim pojedinostima s tekstom Biskupa pod naslovom »Krunica Bl. Dj. Marije«. Posebno ističemo jednu malenkost: U »B. M.« na dva se mjesta spominje »Presveti Ružarij«: manje ukusno! Zar nije dosta »sveti ružarij, kako su to i Biskupi zajednički odredili!

Str. 119. ss.: Ne slažu se sa službenim obrascima naših Biskupa »Zdravo Marijo« (»... na času smrti...«), »Kraljice neba«, »Deset zapovijedi Božjih«, »Pet crkvenih zapovijedi«, »Dvije zapovijedi ljubavi«, »Sedam svetih sakramenata«, »Osam blaženstava«.

Ne znamo zašto nije auktor spomenutog molitvenika uvrstio i »Apostolsko vjerovanje« među istine, kako to čine Biskupi. Biskupi su umetnuli »i« u »Apostolskom vjerovanju« prije »život vječni. Amen«. Auktor je »B. M.« taj »i« izostavio. Istina, u latinskom ga tekstu, ni u Brevijaru, ni u Rimskom ritualu (ni u latinskom, ni u hrvatskom), ne nalazimo. Našao sam ga jedino u »Vademecum-u juventutis studiosae« iz god. 1856. Ali Biskupi su sigurno imali neki razlog za taj »i«, pa je svakako i princip crkvene discipline i jedinstva u molitvenim obrascima tražio, da se i taj »i« prihvati.

Ne znam, zašto se auktor »B. M.« nije držao redosljeda naših Biskupa i zašto je izostavio neke stvari: »Isusova zapovijed ljubavi prema bližnjemu«, »Isusova zapovijed ljubavi prema neprijateljima«, »Osnovne koršćanske dužnosti«, »Drugi važniji propisi Crkve« (tako važni!), »Tjelesna djela milosrđa«, »Duhovna djela milosrđa«, »Kreposti« i »Posljednje stvari čovječje« su donesene, ali obadvoje okrnjeno. Molitva anđelu čuvaru« nalazi se u »B. M.« na str. 7. Ne odgovara »Molitvi Anđelu čuvaru«, kako su je redigirali Biskupi, Stilski je zbilja nezgodna.

Molitve prije i poslije Ispovijedi nalaze se u »B. M.« na str. 30. Molitva na svršetku sv. Ispovijedi ne odgovara redakciji te molitve Biskupima.

Kroz službeni tekst litanija dosljedno se provlači »Smiluj se«. U »B. M.« pak skoro dosljedno »smiluj se nama«. Ima par iznimaka, ali čovjek ima dojam, da je to odstupanje nesviješno (možda i »tiskarska pogreška«). Tako na str. 43. Isto tako nalazimo »smiluj nam se« i kod misnih molitava (str. 9., 13. i 16.).

Kad su se biskupi u redakciji obrasca »Sedam stevih sakramenata« odlučili za naziv »Potvrda«, ne znam, zašto auktor »B. M«, u odsjeku o sv. Potvrdi, stalno upotrebljava naziv »križma« (str. 137. s.).

Pisac ovih redaka iskreno žali, što naši Biskupi nisu obligirali kler, da mole i poučavaju prema zajednički redigiranim obrascima odmah nakon izlaska iz tiska »Molitva i istina«. Jer kad će to biti provedeno? Proći će i desetljeća, kad će nestati starih izdanja molitvenika i raznih priručnika za kršćanski nauk sa starim tekstovima i obrascima. A uz naš nehaj, proći će desetljeća i, dok će se po našim sakristijama zamijeniti stara izdanja »Kruha nebeskog« s novim; a uoči će — i prije nego postignemo željeno jedinstvo — promjene, nastale u praksi hrvatskog jezika, tražiti nove izmjene! Pa kad ćemo onda biti jedinstveni?!

Znam, da su »Molitve i istine« imale doći, bar po jedan primjerak, u svaku našu župu. Dakle je bar želja naših Biskupa, da se odmah upotrebljavaju novi obrasci. Dobro, neki će to učiniti, a drugi ne (jer nema obligacije, da se to odmah učini!); tako ćemo imati još jedan element više u našoj nejedinstvenosti. Zar ne bi onda bilo bolje, da su naši Biskupi odredili, da se to redigirano jedinstvo i provodi odmah?! Jer, kako vidimo, nije provedena ni odlučna odredba Biskupa, da nova izdanja molitvenika i priručnika za kršćanski nauk ne smiju dobiti »Imprimatur«, ako molitve i istine nisu usklađene s propisanim tekstom.

I prvo izdanje »Crkvenog molitvenika« hrvatski su Biskupi zajednički uveli u sve svoje biskupije kao službeni crkveni molitvenik za puk, pa to ipak nije bilo provedeno ni u dugom razdoblju od 8. XII. 1920. do 21. IX. 1961.

Mi bismo se morali radi jedinstva ovdje napose usuditi apelirati na one, imaće ugledne naše hrvatske krajeve, koji stalno pomalo vuku na stranu. A baš su ti hrvatski krajevi u velikom broju posjećivani od hrvatskih katolika iz drugih pokrajina, koji se radi toga uvijek s pravom sablažnjuju. Brzo iza spominjane odluke naših biskupa od g. 1961. nalazili smo na jednom mjestu posebno stilizirane »Pohvale Imenu Božjem«. Može radi toga efekat balgoglasja zbilja biti ljepši, ali zar to nije svijesni grijeh protiv jedinstvenosti?! Tu se je stalno ponavljalo: »Eto, još nisu tiskani obrasci! Šta rade tako dugo?!« A, kad su izašle iz tiska »Molitve i istine«, sve je i opet ostalo pri starom!

Baš radi toga žalim, što nije i pobožnost »Križnog puta« redigirana od Biskupa i unesena u »M. i I.«. Mogao se komotno uzeti posve zgodan tekst, koji se već desetljećima nalazi (mislim bar, da je tako) u svim izdanjima »Kruha nebeskog«. Mjesto toga se u nekim krajevima pobožnost »K. P.« obavlja prema nekom talijanskom priručniku iz 17. stoljeća, koji vrijeđa kršćansko srce svojom neukusnošću, modernog nervoznog čovjeka svojom duljinom, a uho neobražena hrvatskoga katolika, koji zna dobro svoj jezik, svojim ropskim prijevodom — Još uvijek je vrijeme, da naši Biskupi i u toj stvari nešto zajedničko odrede; ili bar pojedinci za svoje biskupije.

Ima, i osim pobožnosti »K. P.«, po raznim našim molitvenicima i lokalnim molitvenim priručnicima još i dosta drugih neukusnosti, pa i teološki sumnjivih rečenica!

Franjo KRALIK